Vol 4 Issue 10 April 2015

ISSN No :2231-5063

International Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

Welcome to GRT

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2231-5063**

Golden Research Thoughts Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.aygrt.isrj.org

Golden Research Thoughts ISSN 2231-5063 Impact Factor : 3.4052(UIF)
Volume-4 | Issue-10 | April-2015 Available online at www.aygrt.isrj.org

ejkBh fp=iVl"Vh vkjiHk

yxkVs foBBy i<jhukFk
l'kks/kd

प्रस्तावना –

दादासाहेब फाळके यांनी राजा हरिश्चंद्र च्या रूपानं चित्रपट माध्यमाशी लोकांची ओळख दिली. भारतीय चित्रपटाचा पहिला आवाज लाभला प्रभात चित्र कंपनीच्या 'अयोध्येचा राजा' या चित्रपटमुळे. चित्रपटाची कथा, पटकथा, संवाद अभिनय या ही पेक्षा कॅमेऱ्याने घडवलेला एक चमत्कार याच दृष्टीनी लोकं चित्रपट बघायला येत, त्यालाच लोकांच्या दृष्टींनी अधिक महत्व होतं. चित्रपट बोलू लागण्यापूर्वी आणि बोलू लागल्यानंतरच्या सुरूवातीच्या काळात साधारणतः १९३०-१९४० च्या दरम्यान अयोध्येचा राजा, कालिया मर्दन, भक्त प्रल्हाद, माया-मच्छिंद्र, श्यामसुदंर, गोपाळकृष्ण यांसारख्या पौराणिक कथांवर आधारित चित्रपट लोकांच्या पंसतीस उतरले. 'सैरंध्री' हा भारतातला पहिला रंगीत चित्रपट ठरला. भारतातील रंगीत चित्रपट मात्र दुसऱ्या महायुध्दानंतरच उदयास आले. आन, 'झांसी की रानी' आणि 'झनक झनक पायल बाजे' हे तीन पहिले भारतीय रंगीत चित्रपट होय. जगद्विख्यात चित्रपट निर्माता, दिग्दर्शक, अभिनेता चार्ली चॅप्लिन याला तर बोलपट ही कल्पनाच मान्य नव्हती. पात्रे भडाभड बोलतील आणि त्यामुळे अभिनय व चेहऱ्यावरचे हावभाव यांना गौणत्व प्राप्त होईल. न बोलताही भावदर्शनाने प्रेक्षकांना त्या पात्राला काय म्हणायचे आहे ते कळले पाहिजे तीच खरी कला आहे. ती या तांत्रिक सुधारणेने दुय्यम ठरेल असे त्याचे स्पष्ट मत होते. म्हणून बोलपटाचे तंत्र सुरू झाले तरी चार्ली चॅप्लिन मूकपटच काढत साहिला. परंतू ध्वनीचे इतर फायदे लक्षात आल्यावर मात्र तो बोलपटाकडे वळाला.

ऐतिहासिक चित्रपटांसाठी सर्वांत अधिक कथानंक पुरवली ती शिवचरित्रानं. राजा शिवछत्रपती, सिंहगड, नेताजी पालकर, नरवीर तान्हाजी यांसारख्या ऐतिहासिक विषयांवरच्या चित्रपटांनी हा काळ गाजवला. वास्तविक पाहता पेशव्यांच्या पराक्रमाचा रामशास्त्री(१९४४)सारखे काही मोजके चित्रपट सोडले, तर बहुतेक ऐतिहासिक चित्रपटांनी कथानकासाठी शिवचरित्राचाच आधार घेतला. महाराष्ट्रातल्या संतावर देखील चित्रपट निर्माण झाले आहे. संत ज्ञानेश्वर, संत तुकाराम, संत जनाबाई, भक्त दामाजी, झाला महार पंढरीनाथ, जोहार मायबाप, संत गोरा कुंभार, धर्मात्मा ह्यांसारख्या संताच्या जीवनकार्यावर आधारित असलेल्या चित्रपटांनी एका अर्थानी,

प्रत्यक्षअप्रत्यक्षरित्या त्याकाळच्या सामाजिक परिस्थितीवर, समाजाच्या मानसिकतेवर नजर टाकली. मराठी संत पटांच्या कामगिरीचा उल्लेख करताना संत तुकाराम या चित्रपटांचा विशेष उल्लेख करावा लागेल. भारतीय चित्रपटसृष्टीतला पहिला मेगा हिट चित्रपट आणि आतंरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सवात सहभागी झालेला पहिला भारतीय चित्रपट म्हणजे १९३६ सालचा प्रभातचा 'संत तुकाराम'.

एकीकडे मराठी चित्रपट, पौराणिक, ऐतिहासिक आणि संत साहित्यावर आधारित कथानकांची मांडणी करत करत चित्रपट निर्मितीच्या प्रकियेशी अधिक अधिक परिचित होऊ लागला. मराठी चित्रपटांविषयी विचार व्यक्त करताना राजा परांजपे लिहितात, 'वास्तविक चित्रपट हा समाजात आलेल्या अडचणी सोडवण्याचा एक मार्ग आहे.'चित्रपटात समाजात आजूबाजूला घडणाऱ्या घटना, सामान्य माणसाच्या आयुष्यात घडणारे प्रसंगआलेले आहे.मराठी चित्रपटाच्या इतिहास १९३६ ते १९४२ हा काळ सर्वाधिक निर्मितीक्षम ठरला. मराठीतला पहिला सामाजिक चित्रपट म्हणजे प्रभातचा कुंकू होय. जरठ-बाला विवाहाची समस्यावर हा चित्रपट आहे. मराठीत पुढच्या काळात जे सामाजिक चित्रपटाचं युग निर्माण झाले. सामाजिक समस्यांना प्राधान्य देणाऱ्या चित्रपटांना दिशा दिली ती प्रभातच्या माणूस(१९३९) आणि शेजारी(१९४१) दोन चित्रपटांनी. 'माणूस' ह्या चित्रपटातून एक फौजदार आणि एक वेश्या यांची प्रेमकहाणी रंगवली आहे. 'शेजारी' या चित्रपटा मध्ये त्या काळाइतकाच आजच्या काळातही महत्त्वाचा ठरलेला हिंदू मूस्लीम ऐक्याचा विषय हाताळण्यात आला. भारताच्या इतिहासातलं एक मोठं पर्व या दशकानं अनुभवलं चळवळीचं, स्वातंत्र्याचं, फाळणीचं देशामध्ये सर्व पातळ्यावर घडलेल्या परिवर्तनाचं.

एकीकडे भारतात इतकं मोठं राजकीय आणि सामाजिक स्थित्यंतर होत असतानाच, १९५०-६० च्या दरम्यान मराठी चित्रपटनिर्मितीच्या व्यवसायानं पुणे सोडून कोल्हापूरची वाट धरली. या बदलाचाही चित्रपटांवर मोठा परिणाम झाला. हळूहळू मराठी सिनेमातून दिसणारं शहरी, मध्यमवर्गीय समाजाचं चित्रण बदलत जाऊन ५०-६०च्या दशकात ते मुख्य:त ग्रामीण जीवनावर येऊन स्थिरावलं दिसतं. तमाशापट प्रामुख्याने ग्रामीण महाराष्ट्राचा प्रेक्षगवर्ग डोळ्यासमोर ठेवनूच तयार केले जात होते. 'पुढचं पाऊल' १९५०, 'सांगत्ये ऐका' १९५९, 'पिंजरा' १९७७ यासारखे उत्कृष्ट कथानक लाभलेले तमाशापट कोणत्याही भौगलिक सीमा न जुमानता लोकप्रिय ठरले असले तरी या ३०-३५ वर्षाच्या दीर्घ कालावधीत प्रदर्शित झालेले तमाशापट हळूहळू कथेत एकसूरीपणा आल्याने, एकाच साच्यातले, एकाच पठडीतले वाटायला लागले. जसजशी चित्रपट निर्मिती व्यवसायानं प्रगती केली. मराठीमध्ये प्रदर्शित होणाऱ्या चित्रपटांची संख्या, त्यात हाताळण्यात आलेले विषयही वाढत गेले. एकाचवेळी पौराणिक चित्रपटापासून ते सामाजिक, कौटुंबिक, तमाशापट अशा वेगवेगळ्या प्रकारच्या चित्रपटांची निर्मिती होऊ लागली.मराठी चित्रपटातला विनोदाचा पाया रोवला गेला. ही परंपरा पुढे चाळीसच्या दशकाचा उत्तरार्थ आणि पन्नासचं दशक या काळात दामूअण्णा मालवणकर, आचार्य आत्रे, पु.ल. देशपांडे, राजा गोसावी, शरद तळवलकर, राजा परांजपे यासारख्या अभिनेत्यांनी समर्थपणे चालवली. 'गुळाचा गणपती' १९५३ सारख्या निवडक चित्रपटांचे अपवाद वगळले तर मराठी चित्रपटाने फार कमी वेळा राजकीय अथवा सामाजिक व्यंगावर टिका केलेली आढळते.

मराठी विनोदी चित्रपटांचा विषय जेव्हा येतो तेव्हा दादा कोंडकेंच्या चित्रपटांचा उल्लेख आवर्जून केला जातो. एका निरागस, भोळ्या भाबड्या सामान्य माणसाच्या आयुष्यात घडणाऱ्या छोट्या छोट्या साध्या वाटणाऱ्या, प्रसंगी दुर्लक्षित होणाऱ्या घटनांना दादांच्या चित्रपटात विनोदी प्रसंगाच स्थान मिळालं. दादा कोंडकेंच्या 'सोंगाड्या', 'पांडू हवालदार', 'एकटा जीव सदाषिव' यासारख्या जवळजवळ सगळ्याच चित्रपटांनी 'सिल्व्हर ज्युबली' चित्रपटांचा मान मिळवला. पण दादा कोंडक्यांच्या चित्रपटातला विनोद हा मुख्यतः द्वयर्थी संवादांवर आधारित असल्यामुळे त्याच्या लोकप्रियतेची व्याप्ती ही ग्रामीण महाराष्ट्रापुरतीच मर्यादित राहिली.मराठी चित्रपटात ८० ते ९० च्या दशकात सचिन, अशोक सराफ, लक्ष्मीकांत बेर्डे यांनी चित्रपटांवरच अफाट लोकप्रियता मिळवली. 'नवरी मिळे नवऱ्याला' आणि 'धुमधडाका' हे चित्रपट मराठी प्रेक्षकानी अक्षरशः डोक्यावर उचलून घेतले. 'दे दणादण', 'झपाटलेला', 'थरथराट','गमंत जंमत', 'माझा पती करोडपती', 'अशी ही बनवाबनवी' हे सगळेच मराठीमधले 'मेगा हिट' चित्रपट ठरले. विनोद पटात जे काही मोजकेच प्रयोग झाले त्यात नवलकथेवर आधारित 'एक डाव भुताचा', 'भुताचा भाऊ' आणि अलिकडेच आलेले 'आग बाई आरेच्चा', 'चश्मेबहाद्दूर', 'ईश्श' यासारख्या चित्रपटांचा उल्लेख करावा लागेल. मनोरंजनाबरोबरच समाजातल्या घटनांचं प्रतिबिंब मराठी चित्रपटात डोकावताना दिसू लागले. १९४७ साली आलेला राम गबाल्यांचा 'वंदे मातरम' हा लौकिकार्थाने राजकीय पार्श्वभूमी असलेला पहिला मराठी चित्रपट होय. १९६० ते ७० च्या सुमारास भारताची शेतीविषयक धोरणं बदलले. ग्रामीण पातळीवरच्या याच राजकारणाला साखर कारखानदारांची जोड मिळाली. जब्बार पटेल यांनी 'सामना' चित्रपटात महाराष्ट्रातील शुगर लाबीचं चित्रण केले आहे. 'सामना' 'सिंहासन' मध्ये सत्तेसाठी चढाओढ, तर 'मुक्ता' मध्ये

जातियतावादाचे प्रश्न प्रभावीपणे हाताळले. राजकारण हा गाभा किंवा पार्श्वभूमी असलेले मराठी चित्रपट निर्माण झाले आणि प्रेक्षकांच्या पसंतीस उतरले. ‘सर्वसाक्षी’, ‘वजीर’, ‘सरकारनामा’ यासारख्या काही चित्रपटातून पुढील काळातही राजकारणाचं चित्र दिसून आलं.

एकूणच गेल्या ५०-६० वर्षात चित्रपट हे कौटुंबिक पातळीवरच येऊन पोहोचतात. मराठी चित्रपटात एकत्र कुटुंब पध्दतीपासून ते विभक्त कुटुंबपध्दतीपर्यंत सगळे विषय आलेले आहेत. आजच्या आधुनिक युगातली स्त्रीचेसगळीच रूपे बदलत्या काळानूसार चित्रपटातून साकारली आहे. मराठी चित्रपट हे भावनिक स्तरावर चित्रपट गाजलेले आहे, ‘घ्यामच्या आई’ ‘मानिनी’, ‘सुवसिनी’ ‘वास्तूपुरूष’ ‘माहेरच्या साडी’ इत्यादी. १९८० च्या सुमारास स्वतःच्या अस्तिवाचा शोध घेत असताना स्त्रीने संघर्षाचा ‘सामना’ करत ‘उंबरठा’ ओलांडला आणि मराठी चित्रपटातली स्त्रीची प्रतिमाच बदलून गेली. ‘जैत रे जैत’ मधल्या ठाकर वस्तीवरच्या चिंधी पासून ते ‘दोघी’, ‘बिनधास्त’, ‘सरीवर सरी’, ‘षेवरी’ अशी ग्रामीण, गरीब, श्रीमंत, अल्लड, ध्येयवादी, आधुनिक अशी स्त्रीची वेगवेगळी रूपं मराठी चित्रपटानं आपल्याला दाखवली आहे.

मराठी चित्रपटांनी हाताळलेल्या वैद्यकीय क्षेत्राशी संबंधित गोष्टी चित्रपटांमध्ये दिसून आल्या आहेत. ‘चौकट राजा’१९९१ हया मानसिक विकलांगावर आधारलेल्या चित्रपटानं मराठीमधलं वैद्यकीय चित्रपटांचं पूर्व सुरू केलं.२००० च्या दशकात ऑस्करची वारी करून आलेला ‘वास’ आणि त्याच्या जोडीने ‘देवराई’, ‘नितळ’, कदाचित यांसारख्या चित्रपटातून अतिशय प्रगल्भपणे वेगवेगळे वैद्यकीय विषय लोकांसमोर मांडले गेले.

मराठी चित्रपटांमध्ये रहस्यपटांची आणि विज्ञान पटांचे प्रमाण अगदीच नगण्य आहे. ‘पाठलाग’ हा मराठीतला सगळ्यात यशस्वी रहस्यपट म्हणावा लागेल. त्यानंतर ‘एक रात्र मंतरलेली’,‘सावरखेड- एक गाव’ यासारखे मोजकेच रहस्यपट आले पण म्हणावं तसं यश त्यांना मिळालं नाही. १९९९-२००० च्या सुमारास मराठी चित्रपटांनी कात टाकली. नवीन दिग्दर्शक, नवीन कलाकार यांनी मिळून नव्या युगाचे विषय, नव्या युगाच्या समस्या चित्रपटातून मांडायला सुरूवात केली. मराठी चित्रपटातला परत एकदा सूर गवसला. २००० सालानंतर संगणक क्षेत्रात क्रांती घडली आणि संगणकाचं युग आलं. महाराष्ट्रामधील प्रांतीय आणि भाषेच्या राजकारणांन रौद्र रूप धारण केलं आहे. या बदलाची ‘डोंबेवली फास्ट’ किंवा नुकत्याच प्रदर्शित झालेल्या ‘मी शिवाजी राजे भोसले बोलतोय’ यांसारख्या मध्यमवर्गीय माणसाच्या जीवनावर आधारलेल्या चित्रपटातून दखल घेतली गेली. सध्या भारताला भेडसावत असलेल्या शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येचा प्रश्न ‘ग्राभीचा पाऊस’ किंवा ‘गोष्ट छोटी डोंगरा एवढी’ यासांरख्या चित्रपटातून मांडणाऱ्या मराठी सिनेमानं परत एकदा नव्यानं सामाजिक जाणीव जोपासायला सुरूवात केली.

समारोप

चित्रपटाच्या माध्यमातून लेखकांनी, निर्मात्यांनी, दिग्दर्शकांनी, कलाकारांनी त्या वेळच्या काळाचं, समाजजीवनाचं एक चालतं, बोलत कवनचं जणू पुढच्या पिढीसाठी करून ठेवलंय. आज आपण ज्याला ‘वर्तमान’ समजतोय तो लवकरच ‘भूतकाळात’ जमा होणार आहे. पण भूतकाळाला तात्पुरतं का होईना पण वर्तमानाचं स्वरूप देण्याचं सामर्थ्य या चित्रपटांमधे आहे. आपण जो काळ पाहिला नाही, ज्या घटनांचे आपण साक्षीदार होऊ शकलो नाही. त्या काळाची, त्या घटनांची ‘अनुभुती’ देणारा चित्रपट आजच्या नव्या युगातही एका अर्थी कॅमेऱ्याने घडवलेला एक चमत्कारच आहे. या चमत्कारामधे चित्रपटात मांडल्या गेलेल्या, काळाचा मागोवा घेणाऱ्या विविध विषयांच योगदान खूप मोलाचं आहे.एकूणच बदलणाऱ्या काळाची पावलं ओळखत मराठी सिनेमांचे विषय अधिकाधिक प्रगल्भ होतील. तंत्रज्ञानाच्या मदतीनं तो परत परत भूतकाळाला हाक देईल. कदाचित एखादा मराठी लेखक, दिग्दर्शक ‘भारताच्या चंद्रमोहिमेच्या युगात’ मराठी ‘वैज्ञानिक चित्रपटांचं’ दालन खुलं करून देईल.

संदर्भ ग्रंथसूची

१.साठे वसंत, बखर सिनेमाची, डॉ.व्ही शांताराम चलचित्र शास्त्रीय अनुसंधानप्रतिष्ठान,१९९२.
२.साहित्यसूची, दिवाळी अंक, योगेश नांदुरकर, २००७.
३.पोतदार मधुकर, दै.सकाळ,२७ नोव्हें १९९४.
४.परांजपे राजा, पाक्षीक, रूद्रवाणी,२० जून १९७०.

५.कुलकर्णी रा.भा., सत्यकथा, डिसें. १६५७.
६.तेंडूलकर विजय, साहित्यातून सत्याकडे, संपा–शिरीष पै, डिंपल पब्लिकेशन, पुणे,१६८८.
७.सपकाळ अनिल,मराठी चित्रपटाची पटकथा, अनुबंध प्रकाशन, पुणे, २०१२.
८.मांढरे सुर्यकांत, गाथा मराठी चित्रसृष्टीची, इंद्रायणी साहित्य, पुणे, १६६६.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal
For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- ✶ International Scientific Journal Consortium
- ✶ OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.aygrt.isrj.org